

't Hupke

Nr. 169 Zomer 2017

In dit nummer

- Nieuwe Voorzitter
- Uit de oude doos: Ganzen Hollands Diep eo.
- Vogels houden van Breda
- Verslag roofvogeltelling
- Raymond op bezoek bij Rob Bijlsma
- Verslag lezing en excursie Riels Laag
- De Wielewaal
- Windmolens en vogels
- Vereniging Markdal wint prijs
- Verre vogelaars
- Een dagje vogelen met Wilma Rasink
- Natuurgebied in de regio; Het Liesbos
- Werkgroep Polen
- Bijzondere waarneming, Rouwkwikstaart

Dit is uitgave nr. 169, Jaargang 48
Oplage 300 stuks.

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Lidmaatschap van de Westbrabantse VWG loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.

Bank 76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Bert van de Haar (voorzitter)
Fred Pardoel (secretaris)
Ineke Buijnsters (PR&communicatie.)
Kees Wijnen (Penningmeester)
Vacant (bio-secretaris)
Vacant (coördinator werkgroepen)

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt

Tekstcorrectie

Henriette Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Overname artikelen

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de redactie worden overgenomen.

Wijze van aanleveren

Kopij per email aanleveren als Word bestand zonder opmaak.
Grafieken en tabellen en foto's apart aanleveren per email

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Wenst u 't Hupke alleen digitaal te ontvangen stuur dan een mailtje naar:
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijff

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 september 2016
Aanleveren kopij tot 1 augustus 2016

Foto omslag

J.Klapwijk

Foto's achterzijde

Hans van der Sanden

Als kersverse voorzitter van de Vogelwerkgroep ben ik met de neus in de boter gevallen.

Allereerst: slechts enkele dagen na mijn aanstelling mocht ik de bijeenkomst van de Vogels in Brabant (VIB) aan elkaar praten. De sprekers op die ochtend hebben ons een mooie inkijk gegeven in de ontwikkelingen van de Hoge en Lage Vuchtpolders. Vanuit het verleden –de polders werden bij belegeringen ter verdediging van de stad Breda geïnundeerd- via de met monocultuur bebouwde vlakke van de Lage Vucht naar het heden. Daarin doet in de Lage Vuchtpolder de vernatting haar intrede via een zeer slim gescheiden watercircuit. Dit circuit gebruikt alleen schoon water uit de waterberging bij de Waterdonken. Tenslotte werd een kijk in de toekomst geboden. Een toekomst waarin een gebied moet ontstaan met kansen voor weidevogels op gemengde natte bloem- en kruidenrijke weilanden. En deze weilanden zullen dan deels beheerd, begrast en gemaaid gaan worden in een cyclus die goed zal zijn voor weidevogels.

Ook de spanningen inzake de inspraak over de ontwikkelingen rond windmolens langs de A16 en de doorsnijding van het gebied ten noorden van Breda door een nieuwe 380Kv hoogspanningsleiding, hebben al tot heel wat gesprekken en overleg geleid. Het is onder andere uitgemond in een zogenaamd

'insprekmoment' op het Provinciehuis, in aanwezigheid van leden van alle betrokken gemeenteraden en van andere belangengroepen over de voorkeur van de provincie Noord-Brabant voor het 380Kv-traject. Voornamelijk is er aangedrongen op een goede en juiste inventarisatie van de mogelijke aantasting van de natuur voor alle trajectalternatieven. En omdat er hoe dan ook een hoogspanningsleiding van west naar oost zal gaan lopen, is er ook aangedrongen op maximale mitigerende maatregelen voor vogels door het aanbrengen van markeringen op de leidingen om zo het aantal vogelslachtoffers te verminderen. Er is inmiddels wel een Milieu Effecten Rapportage (MER) gemaakt, maar deze geeft absoluut geen inzicht in de daadwerkelijke effecten op de natuur. Er wordt slechts op summere wijze iets beschreven en voor het zuidelijk traject wordt verwezen naar een document van de Brabantse Milieu Federatie (BMF), dat niet gebaseerd is op tel-/waarnemingsgegevens.

Voor de windmolens langs de A16 loopt momenteel een MER-traject voor de overgebleven elf varianten. Ook deze windmolens kunnen een grote invloed hebben op niet alleen de natuur langs de A16, maar ook op een veel groter gebied, omdat er foerageerroutes langs en over de A16 lopen. Mede door inbreng van telgegevens van de West Brabantse Vogelwerkgroep moet duidelijk worden waar de foerageerroutes lopen, de foerageergebieden liggen en welke vogelsoorten er beïnvloed zouden kunnen worden door de mogelijke plaatsing van windmolens. Uit de MER zal uiteindelijk moeten blijken welke variant het zogenaamde Voorkeursalternatief zal worden (VKA). Waarbij nu al vaststaat dat er met de hoogste prioriteit gekeken gaat worden naar het voorkomen van overlast voor de bewoners en de opbrengst, en dat aan de natuur duidelijk minder belang is gehecht.

Er is dus genoeg werk aan de winkel voor mij, maar toch heb ik ook nog tijd om ook te genieten van het waarnemen en fotograferen van vogels.

Uw voorzitter, Bert van de Haar

Onze nieuwe voorzitter heeft al een aantal belangrijke lopende zaken, zoals het nieuwe 380kV-hoogspannings-tracé en de plaatsing van windmolens langs de A16, beschreven in zijn bijdrage. Deze onderwerpen zullen nog wel even de aandacht blijven vragen; het zal niet meevallen om te zorgen dat de natuur goed beschermd wordt.

Op de algemene vergadering (AV) van maart zijn nieuwe bestuursleden gekozen. Aftredend waren Kees van der Krift, Stefan Vromans en Kors Jan Snoei. Nieuwe bestuursleden werden Kees Wijnen (penningmeester), Ineke Buijsters (PR-zaken) en Bert van de Haar (voorzitter). De vergadering is weer akkoord gegaan met een onderbezetting van het bestuur tot de volgende AV: vier bestuursleden i.p.v. minimaal vijf (volgens de statuten). Hopelijk vinden we vóór die AV al een nieuw bestuurslid. Het huishoudelijk reglement is aangepast aan de nieuwe situatie na de oprichting van Natuurplein de Baronie. Het werd met enkele aanpassingen goedgekeurd. Op onze website kunt u het aangepaste reglement vinden.

Na de pauze lichtten Hans Backx en Theo Bakker op een duidelijke wijze het beleid toe van Staatsbosbeheer inzake het beheer van haar gebieden. Dit riep veel kritische vragen op. Met name of de economie en de recreatie niet te veel de overhand krijgen over de bescherming van de natuur. Voor de algemene ledenvergadering van Natuurplein had Bas Gerrits zich beschikbaar gesteld en hij is uiteraard gekozen. We zoeken nog een tweede lid. Voorlopig zal ook Kees Wijnen die vergadering bijwonen, maar dat zou tijdelijk moeten zijn. Het is beter is als het iemand van buiten het bestuur wordt. Bert van de Haar zit namens onze vereniging in het bestuur van Natuurplein. Verder zoeken we nog iemand die in de werkgroep voor zaken op het gebied van de ruimtelijke ordening, e.d., zitting wil nemen. Voorlopig doet Bert dit erbij. Inmiddels is de eerste algemene ledenvergadering van Natuurplein geweest met vooral besprekpunten, onder andere reglementen en procedures.

Voor de ledenadministratie en de boekhouding is nieuwe software aangeschaft omdat Davilex niet goed voldeed. Nu beschikken we over een echt netwerkprogramma, zodat er op meer plaatsen aan gewerkt kan worden en voor alle doeleinden steeds hetzelfde up-to-date bestand kan worden gebruikt; onder andere voor de ledenlijst op de website en de toezending van de Nieuwsbrief en het Hupke. Veel andere zaken waren nog aan de orde, maar zijn in de beperkte ruimte die mijn stukje mag innemen slechts kort te noemen. Als eerste de geslaagde vogelaarsdag West-Brabant (opvolger van de SWEV-dag) met lezingen en een excursie in de Lage Vuchtpolder. Deze was perfect georganiseerd door onze vereniging, op verzoek van Vogels in Brabant (VIB), vooral door Bert van de Haar en Raymond van Breemen. Ook werd weer de vervolgcursus "Van Kijken naar Waarnemen" gegeven, voor wel 25 deelnemers. Verder waren er diverse interessante lezingen en excursies. Met dank aan allen die dat voor elkaar kregen. Terwijl ik dit stukje schrijf is de planning al weer rond voor de introductieavond voor nieuwe leden en de excursies in het kader van de Nationale Vogelweek.

Fred Pardoel, secretaris

Positief

Als je van het ene natuurgebied naar het andere door landbouwgebied rijdt wordt je daar niet vrolijk van. Op enkele Zwarte Kraaien en wat meeuwen die een ploegende boer volgen na, zijn er weinig of geen vogels meer te zien. Industriële land- en tuinbouw houdt in: de grond bedekt met plastic, veel kassen, grote grasvlaktes zonder een enkel bloemeke en dan de vele maïsvelden die het zicht belemmeren. Je kunt het de boeren niet kwalijk nemen ze moeten mee in de vaart der volkeren, zo veel mogelijk produceren om aan een redelijk inkomen te komen. Langs een landweg zie ik een woning staan met in de achtertuin een huiszwaluwtil. Die had ik nooit eerder gezien maar ik kom daar ook maar eenmaal per jaar om te kijken of er Roeken broeden. Die hadden er vroeger een kolonie. De eigenaar was zijn al goed onderhouden voortuin nog mooier aan het maken, zelfs de berm van de gemeente werd bijgehouden en verfraaid met tulpen. Nu weet ik diverse huiszwaluwtilen te staan maar geen enkele wordt gebruikt. Dus stopte ik en vroeg of hij succes had met zijn til. Nee, die stond er twee jaar en was nog niet in gebruik genomen. Hij zag wel dat Kauwen aan de kunstnesten gingen hangen om te zien of er wat te halen was. Ik adviseerde hem om grof gaas voor de nesten aan te brengen waar de zwaluwen wel door kunnen maar de Kauwen niet; dat kon hem echter niet overtuigen. Omdat hij graag zwaluwen zag waren er twee telefoonpalen met daartussen draad in de tuin geplaatst. In de nazomer had hij daar zeventig zwaluwen op zien zitten. Aan de overkant van de weg liep een paartje Scholeksters in de wei. Hij vertelde dat ze vorig jaar daar jongen hadden gekregen en de weg waren overgestoken om geschikter terrein te zoeken.

Als men bewoners van het platteland spreekt valt het op dat zij veelal positief staan tegenover de natuur uit nostalgie of verlangen naar vroeger en proberen te behouden wat er nog over is.

Biemeus

Mening

Feiten zijn meningen geworden, en anders worden ze wel vervangen door 'alternatieve feiten'. In het verlengde hiervan blijkt nu ook alles politiek te zijn. Zo is tegenwoordig ook het beheer van natuurgebieden een speelbal van de wispelturige politiek geworden.

Dat werd pijnlijk duidelijk in de Provinciale Staten van Flevoland. Daar bleek een meerderheid vóór het vervangen van een waardevol ecologisch systeem in de Oostvaardersplassen door toeristennatuur, met vooral minder herten en minder grote grazers. Tom Bade sprak hierover in zijn gesproken column in het radioprogramma Vroege vogels.

In de krant lees ik een artikel over de achteruitgang van akker- en weidevogels. Zoals gebruikelijk wordt de mening van betrokkenen gevraagd. De voorzitter van de ZLTO (Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie) zei ook begaan te zijn met de achteruitgang. Een van de oorzaken is volgens hem de toename van het aantal Ooievaars die jongen van weidevogels zouden opeten.

Laat u niet wijsmaken dat deze mening ook een feit is.

Harry van Vugt

Mongoolse Pieper

Van 8 januari tot eind april 2017 verbleef er een Mongoolse Pieper in de Noordwaard. De soort lijkt nog het meest op een Duinpieper. Er was veel bekijks, meer dan vierhonderd vogelaars zijn op deze zeldzame dwaalgast afgekomen. Twitchers konden een nieuwe soort aan hun life-list toevoegen.

Zoals de naam aangeeft komt deze soort uit Azië, en wel uit de steppen van Mongolië en Kazachstan. De vogel was dus een behoorlijk stuk afgedwaald. De CDNA (Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna) moet beoordelen of de determinatie juist is. Hiervoor zijn veel foto's en geluidopnamen beschikbaar.

Harry van Vugt

Mongoolse Pieper

(wikipedia)

Patrijs

(WNF.nl)

Patrijzen kunnen behouden blijven

Als wij op onze website naar de waarnemingen kijken valt het op hoe weinig Patrijzen er worden gemeld, behalve in het Land van Heusden en Altena. Daar zijn in de Struikwaard en de Uppelse polder met succes maatregelen genomen om de Patrijs te behouden.

In Nederland is 95 procent van de Patrijzen verdwenen als gevolg van schaalvergroting en intensivering van de landbouw. Ook in de omringende landen is de Patrijs sterk in aantal afgenomen. In Nederland startten Stichting Landschapsbeheer Zeeland, Het Zeeuwse Landschap, Brabants Landschap en Vogelbescherming Nederland daarom een groot beschermingsproject om de ernstig bedreigde Patrijs te redden. Het Coördinatiepunt Patrijs is in 2013 gestart met het treffen van 'patrijs-vriendelijke' maatregelen in acht regio's in Zuid-Nederland. Het is verrassend om te zien hoe met betrekkelijk eenvoudige maatregelen deze vogel al geholpen is.

Voedsel en dekking

Het Coördinatiepunt stelde voor deze maatregelen een subsidie beschikbaar van € 5000 per regio. Waar ging het geld naar toe? Vooral naar het inzaaien van akkerranden met kruidenmengsels en het aanleggen van (lage) struwelen en bessenstruiken. Patrijzen houden immers niet van mais, wél van granen, onkruiden, bessen en zelfs valappels! Ook het ouderwets braakleggen van akkers werd toegepast. Al deze maatregelen moeten weer dekking en voedsel opleveren voor de Patrijs; kortom, zijn leefgebied herstellen. De eerste tekenen zijn hoopgevend. Mits er ruimte en geld wordt vrijgemaakt, is de Patrijs een makkelijk te helpen soort.

Goed besteed geld

Met deze totaalsom van € 40.000 investeren de landschapsorganisaties in een vitaal, mooi en schoon platteland. Bovendien was sprake van cofinanciering door de Nationale Postcode Loterij. Het Coördinatiepunt is er trots op dat het - samen met de lokale natuurverenigingen - voor de eindbestemming van deze geldbedragen heeft mogen zorgen.

Harry van Vugt

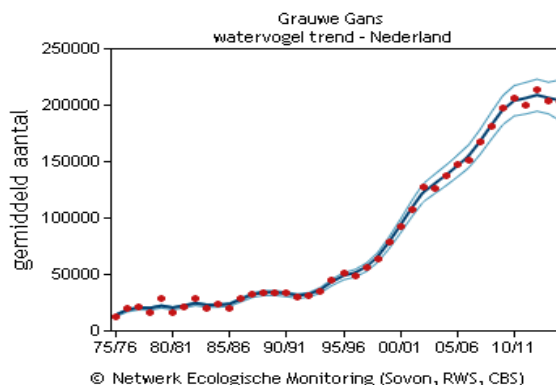
Enige tijd geleden sprak ik een vogelaar die me attent maakte op oude gegevens over ganzen in West-Brabant. Het bleek bij navraag inderdaad mogelijk dat rapport in te zien. Een van de auteurs had het nog thuis liggen; het stamt uit zijn studietijd: 1975. Toen ik zag dat het een getypt exemplaar betrof kon ik het niet nalaten het voor deze rubriek te gebruiken.

Van Haperen en Kuijpers zijn de auteurs van het rapport. Ze hebben er werk van gemaakt: hun rapport staat vol met tellingen over het voorkomen van ganzen in onze omgeving. Ook hebben ze oudere tellingen opgenomen en die in hun tabellen verwerkt. Ik wil de lezer daar niet mee vermoeien; het rapport is zo'n 167 kantjes dik. Ik beperk me in dit verhaal tot twee soorten waarvoor wel erg veel veranderd is in de buurt van Breda: de Kolgans en de Grauwe Gans

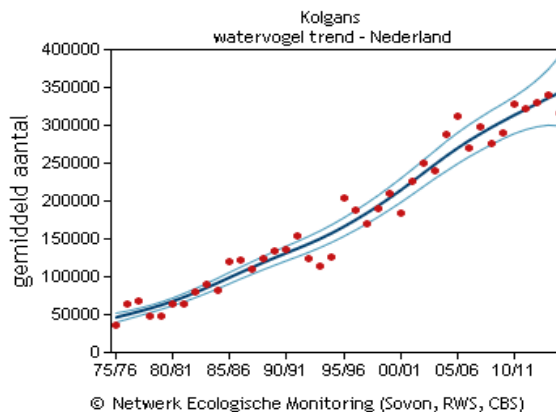
De Haagse Beemden, nu bewoond door 40.000 mensen, vormden het belangrijkste gebied voor de Kolgans in Nederland. In 1962 stond Strijpen, en vermoedelijk ook de rest van de Haagse Beemden, vaak onder water. Nu er huizen staan wordt de waterstand geregeld met gemalen. Vroeger werden de Haagse Beemden wel de beemden van de Mark genoemd; het waren in feite de uiterwaarden van de Mark. Maar in die tijd was dat ook nog een soort getijdenrivier waarvan het water geloosd werd bij laag water. Dat is veranderd na het gereedkomen van het Volkerakmeer in 1983. Vanaf toen werd het waterpeil constant gehouden op 0 cm NAP door via de sluizen bij Dintelsas te lozen. Een andere belangrijke wijziging in de foerageergebieden van ganzen is natuurlijk de komst van het industrieterrein Moerdijk. Daarmee kwam een eind aan de mogelijkheden voor de ganzen om daar gebruik te maken van de uiterwaarden langs het Hollands Diep. In het rapport wordt melding gemaakt van de daling van het aantal ganzendagen van 100.000-150.000 naar 10.000-20.000 na realisatie van het industrieterrein.

Van de Grauwe Gans werden er in het gebied tussen Willemstad en Noordschans in de periodes 1963-1966 en 1967-1970 gemiddeld zo'n tweehonderd geteld. Tussen Noordschans en Moerdijk werden in dezelfde periodes de volgende gemiddelden gevonden: respectievelijk vijfhonderd en ongeveer dat getal. In de periode 1970 – 1974 werd echter slechts een honderdtal ganzen aangetroffen.

Men moet hierbij bedenken dat het aantal overwinterende Grauwe Gansen in Nederland in de laatste vijftig jaar zeer sterk is toegenomen.

In de beemden van de Mark werden in de jaren vijftig nog 15.000 Kolganzen gezien. In de jaren zestig lag het maximale aantal tussen de 7500 en 25.000 en na de jaren zeventig is dat gedaald tot 3500 Kolganzen. Als je bedenkt dat destijds in heel Nederland misschien in totaal 50.000 Kolganzen werden geteld, dan mag gezegd worden dat we aan de ontwikkeling van Breda een goed ganzengebied hebben opgeofferd.

Piet van Iersel

Literatuur:

Haperen A.M.M. van & J.M.W. Kuijpers, 1975, Het Noordelijk Deltagebied als doortrek- en overwinteringsgebied voor wilde ganzen. Studentenrapport Vakgroep Natuurbeheer Wageningen Aan de monding van Maas en Schelde; uitgave Staatsbosbeheer
Avifauna van Noord-Brabant 1967; F. van Erve; e.a.

Auto-ongeluk Klaverpolder, veroorzaakt door ganzen (bn-destem)

Belevenissen in de Doenradestraat

Wat een voorjaar: te warme en te koude dagen wisselden elkaar af. Eind maart, begin april kwam er kou uit het noorden, met zelfs stevige vorst aan de grond. Al met al niet zo gunstig voor de vogelwereld. Tot heden blijkt er te weinig voedsel te zijn voor verschillende jonge vogels, onder andere Merel, Spreeuw, en Kievit.

Bij ons in de tuin waren ook enkele koppels Pimpelmezen en Koolmezen. De Pimpels zochten zenuwachtig naar voedsel in allerlei hoeken en gaten, zelfs de muren en kozijnen werden aangevlogen! Af en toe legde ik nog wat onkruidvoer op de plank. Altijd verschenen meteen Pimpelmees, Kauw en Houtduif. Zouden die mezen al jongen hebben gehad ergens in de buurt? Vanwege de koude schat ik in nog niet; er was nog geen zenuwachtig voedselzoekgedrag zichtbaar.

De Heggenmus was begin maart al goed bezig met zingen. Er waren zeker drie zingende mannetjes in de buurt en in de tuin joeg vaak een koppel achter elkaar aan.

Vinken waren in deze periode maar sporadisch in tuin en straat aanwezig. Van de Groenling, dit jaar nog niet gezien op de voerplank, zong tot in begin mei een mannetje vanuit de hoogste boomtop en het liet zijn baltsvlucht zien in de achtertuinen. Hij heeft vast en zeker een nest ergens in een Thuja- of Chameacyparishaag. Opvallend was dat de laatste maand een koppel Putters in de tuin en in de straat verbleef; toch een lastige soort om te horen met die zachte kanarieachtige tonen.

De Roodborst heb ik al een paar weken niet gezien, wel af en toe gehoord. Hij is te stil nu vanwege de kou maar zal er vast nog wel zijn. Familie Merel was iedere dag wel aanwezig in de buurt en in de tuin, maar toch met weinige; enkele foerageerden op de kort gemaaide gazons. Wel zag ik af en toe hier kleine groepjes Spreeuwen, druk zoals ze zijn, ook voedselzoekend op het gazon bij ons tegenover. Sommige vlogen met voer direct naar hun jongen.

De Turkse Tortel was deze periode heel wisselend aanwezig, nu eens als paar, dan weer alleen. De Houtduif was daarentegen iedere dag present. En koeren maar!. Er zitten waarschijnlijk enkele nesten hier in de coniferenhaag. En dan die Kauwen, ook snel op de voerplank als ik er wat neerleg. In het begin waren ze wel met z'n tienden, laatst waren er nog maar enkele. Ze foerageren nu misschien wel op betere plekken in de wijk, vooral op de gazons en hondenuitlaatplekken. In de avond verzamelen ze zich in de hoogste bomen om later met vele, wel circa 600 exemplaren (omgeving Upelaar) naar een of andere slaapplek te vliegen, twee aan twee, in grote groepen. Naar het Valkenberg?

De Scholeksters in de straat en omgeving zijn eigenlijk een verhaal apart. Tot in begin mei waren ze bijna iedere dag te horen of te zien, alleen niet tijdens die ene vorstweek. Ze zochten voedsel bij ons tegenover, op het gazon, of op de sportvelden van De Baronie, alleen of met tweeën, peurend naar wormen en andere bodemdieren. Het nest zal zich nu wel op een van de platte grinddaken in de omgeving bevinden, misschien wel op ons dak...

De laatste maand heb ik de Boomkruiper niet meer gehoord, evenmin als de Winterkoning. Ook Staartmees (vorig jaar wel) en Zanglijster waren verdwenen. Wel waren er geregeld enkele Eksters te zien; ze hebben een nest in een van de achtertuinen in de Valkenierslaan. Een Zwarte Kraai vloog vaak door onze straat, van en naar de Flodderdreef. En dan was er de Gaai, af en toe struinend en

loerend naar alles wat bewoog en dan snel weer verder hoppend.

Je ziet het, de vogelnatuur blijft boeien en verrassen.

Willem Veenhuizen

Stadsvogelexcursie 19 maart 2017

De eerste stadsvogelexcursie van dit jaar, alweer het zevende of achtste jaar op rij, (ik ben gewoon de tel kwijt) vertrokken we zoals ieder jaar vanaf de Grote Kerk om via Stadserf, Veemarktstraat, Catharinastraat en Valkenberg op de Grote Markt te eindigen.

Met vijf vogelliefhebbers en twee journalisten van BN/de Stem, hebben we weer het een en ander van het vogelleven en het waarnemen ervan beleefd. Meteen aan het begin hebben we goed omhoog langs de toren gekeken op zoek naar de Slechtvalk, maar helaas, hij of zij liet zich niet zien.

Wel waren op de Grote Markt Kokmeeuw, Ekster en enkele Postduiven aanwezig: vogels die de achtergebleven rotzooi en voedselresten van het uitgaansleven inspecteren en opeten!.

Op het Stadserf was het stil. Op de rand van een dak zaten goed zichtbaar een Houtduif, een Ekster en een Turkse Tortel. En die Huismussen dan? Vorig jaar hoorde ik nog drie tjilpende mannetjes, nu bleef het stil. Geen mus te bekennen!

Ook in de Veemarktstraat en in de Merkxtuin bleef het stil. In de Veemarktstraat was wel een eksternest te bewonderen.

Het Valkenberg bracht meer dankzij de oude bomen en de ochtendrust. Prachtig was de Boomklever te zien en te horen. Hij heeft een leiblauwe rug en kleeft echt aan stam en takken in allerlei houdingen. Van de Boomkruiper joegen twee koppeltjes achter elkaar aan. Zo konden we de verschillen tussen beide soorten goed zien. Kool- en Pimpelmees lieten zich even horen, evenals Kauwen. Langs de singel en het kasteel zagen we Waterhoen, Meerkoet en prachtig dichtbij, in vol prachtkleed, de Fuut. Hij dook op zoek naar een visje.

Plotseling klonk daar de wat zachtere zang van de Heggenmus; deze algemene soort hadden we nog niet gescoord. Een Winterkoning zong zijn hoogste lied en liet zich zien. Natuurlijk hoorden we overal al verschillende Tjiftjaffen, weer terug uit Afrika. Deze soort zingt zijn eigen naam. En er waren Spreeuwen. Waren ze al bezig met hun nest? Luid trompettend vlogen er twee Grote Canadese ganzen voorbij. Deze soort is de grootste gans, die in de stad bijna overal te zien is, vooral bij wat water en oeverbegroeiing. Ook vlogen Kokmeeuw, Kleine Mantelmeeuw en een Aalscholver voorbij.

Op het KMA-terrein zagen we enkele Groenlingen, op de achtergrond zong een Zanglijster. Een Vink liet zich horen, vanwege de kou slecht op zang. Je zou er meer verwachten, helaas. Tenslotte tuurden we nog een keer de Grote Kerk af, zoekend naar de Slechtvalk. En ja hoor, net als vorig jaar prachtig te zien en te bewonderen. Het boek erbij en het plaatje vergeleken met wat we zagen. Het was een vrouwtje.

Ondanks de wat te kille ochtend hebben we geleerd en genoten van een stukje vogelwereld in de stad. Volgend jaar weer. Over de excursie verscheen een artikel van Martijn Schraven, met foto, in BN/de Stem, van maandag 20 maart.

Willem Veenhuizen

Verslag roofvogeltelling 17-18 december 2016

25 leden van de West-Brabantse Vogelwerkgroep en 4 leden van vogelwerkgroep De Vliegghaai van de Vliegbasis Gilze-Rijen trokken in het weekend van 17-18 december het veld in voor de dertiende jaarlijkse telling van overwinterende roofvogels in West-Brabant.

Onderzoeksgebied

Globaal omvat het onderzoeksgebied West-Brabant ten noorden van de snelweg A58 (Bergen op Zoom - Breda) en ten westen van de A27 (Werkendam - Breda), inclusief de Biesboschpolders en de uiterwaarden van de Maas tussen Geertruidenberg en Waalwijk. Daarnaast werd er ook weer geteld ten zuiden van Breda, op de Bleke Heide en op Vliegbasis Gilze-Rijen.

Methode

In de periode van 17-18 december werd in de open natuurgebieden en het agrarisch gebied van Noordwest-Brabant een integrale roofvogeltelling uitgevoerd. De meeste tellers gebruikten daarbij de auto maar direct ten noorden van Etten-Leur en ten noorden en zuidwesten van Breda werd vanaf de fiets geteld. Het hele landschap is nauwgezet afgespeurd met kijkers en telescopen waarbij speciale aandacht werd geschonken aan bosranden, solitaire bomen, weidepalen en hoogspanningsmasten. Alle aanwezige roofvogels werden op kaarten ingetekend. Met name voor de gebieden waar geen roofvogeltelgroepen actief waren, zijn aanvullende waarnemingen gebruikt van Waarneming.nl.

Weer

Op beide dagen was het slecht zicht: te mistig om alles te zien, het afspeuren van de hoogspanningsmasten was zeker op zaterdag lastig. De temperatuur 7 graden, er was geen wind. Piet van Iersel schreef bij het opsturen van de gegevens op maandag 19 december: "Potdorie, nu schijnt de zon."

Resultaten

In totaal werden er 429 roofvogels waargenomen, verdeeld over 8 soorten. De Buizerd werd het vaakst gezien (totaal 295). Tevens is hij de meest verspreide roofvogel. Hij werd in bijna alle atlasblokken (5x5 km) waargenomen. Van de Havik werden 8 exemplaren waargenomen en van de Sperwer 13. Beide roofvogels werden met name in het halfopen cultuurlandschap gespot, dit lijkt logisch omdat ze jagen vanuit de dekking (en omdat er vrijwel niet geteld is in de meer gesloten bosgebieden). De Blauwe Kiekendief is met 15 stuks goed vertegenwoordigd. Daarvan waren er 6 een adult man en 9 een ringstaart (vrouw/juveniel.). Tijdens een slaapplatstelling in het Markiezaat werden 4 Blauwe Kiekendieven gespot. Ook hier werd onderscheid gemaakt tussen adult mannetje (1) en ringstaarten (3). Er zijn 82 Torenvalken gespot. 6 stuks minder dan een jaar eerder. Bij helder weer zouden er waarschijnlijk meer gezien zijn. De Torenvalk had rond Breda een succesvol broedseizoen in 2016 (zie Hupke nr. 167, winter 2016) wat overigens niet wil zeggen dat je daardoor gelijk meer waarnemingen doet in de winter. De Slechtvalk, met 13 exemplaren, is ook afgenomen in vergelijking met voorgaande roofvogeltellingen. Het Smelleken (1) en de Zeearend (2) zijn dit jaar ook weer gespot tijdens de telling. Bruine Kiekendief en Ruigpootbuizerd ontbraken.

	2014	2015	2016
Zeearend	3	3	2
Bruine Kiekendief	3	2	0
Blauwe Kiekendief	8	7	15
Havik	9	8	8
Sperwer	20	10	13
Buizerd	259	316	295
Ruigpootbuizerd	1	1	0
Torenvalk	95	88	82
Smelleken	2	2	1
Slechtvalk	19	15	13
Totaal	419	452	429

Dankwoord

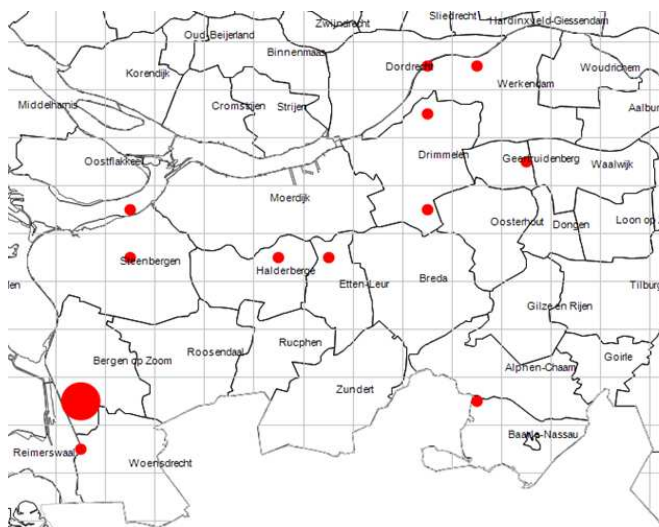
Een telling als deze is alleen mogelijk met de inzet van velen. Graag bedank ik Rien van den Avort, Toon van Beers, Ika van Beest, Jan Benoist, Sjef van Bezouw, Cor Borghouts, Toos Borghouts, Gert Bouwmeester, Ger Duijff, John Frijters, Hannie van Gils, Johan van Haperen, Henriëtte Huijgens, Piet van Iersel, Arnold Klaren, Martin van Leest, Arend Meeuwissen, Wilma Rasink, Agnes van der Sanden, Hans van der Sanden, Leo Uitslag, Willem Veenhuizen, Mari Verkade, Jan Weterings, Herman Vissenberg, Harry van Vugt, Jo Vandeweyer, Jan Willem Wijnhoven, Ad Willemsen en Paul Zom voor hun bijdrage. Tevens danken we de waarnemers die hun waarnemingen op Waarneming.nl hebben ingevoerd.

Met speciale dank aan Roy Matthijssen, derdejaars student Stad en streekontwikkeling, voor het maken van de kaartjes en voor het meewerken aan het verslag.

Verspreidingskaarten (volgende blz.)

Kleine stip	=	1	(Buizerd 1-2)
Middelgrote stip	=	2-3	(Buizerd 3-9)
Grote stip	=	≥ 4	(Buizerd ≥ 10)

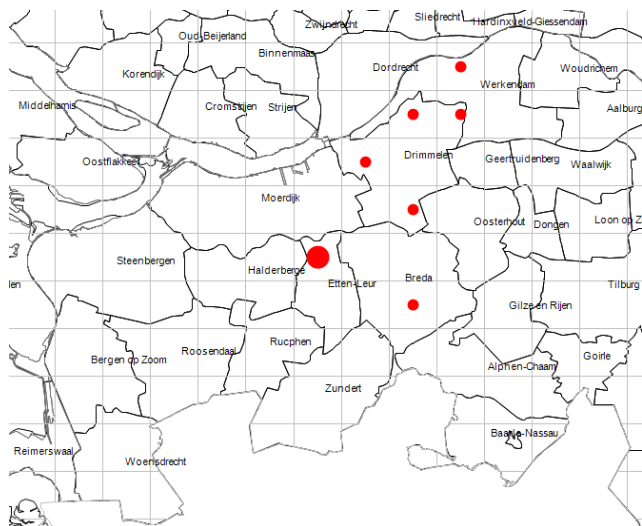
Raymond van Breemen.

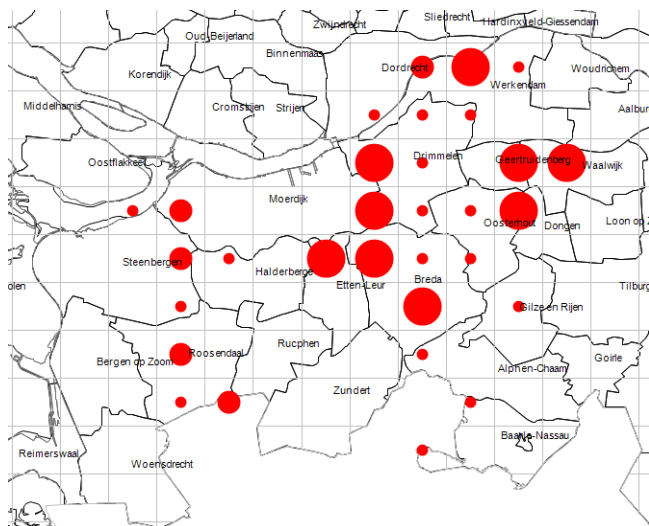
Blauwe Kiekendief 2016 Totaal 15, max. per atlasblok 4

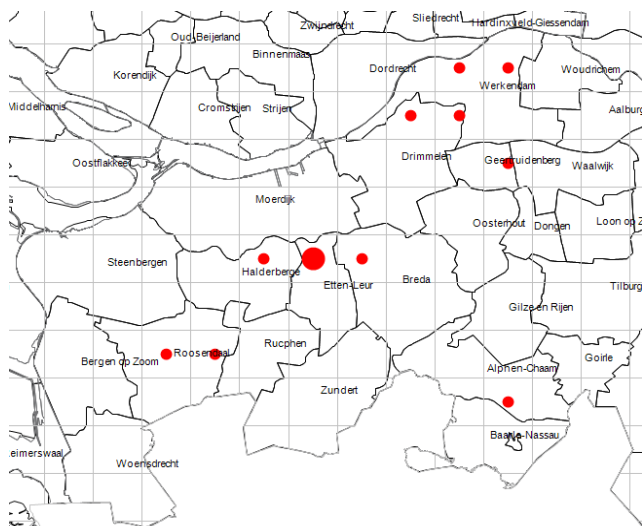
Onderzoek + inventarisaties + verslagen

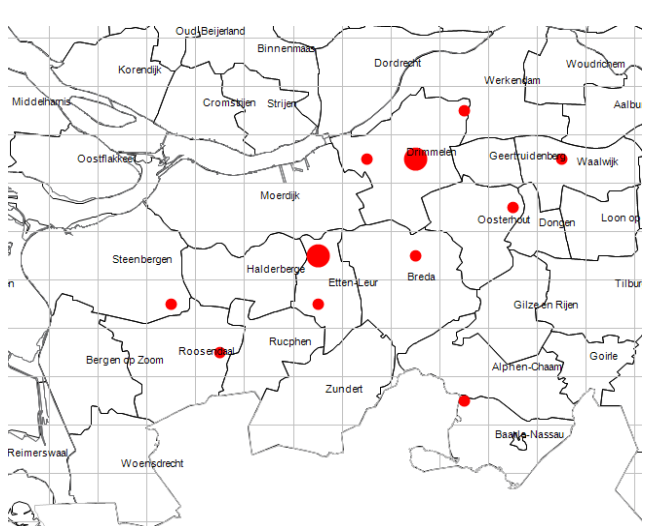
Havik 2016
Totaal 8, max. per atlasblok 2

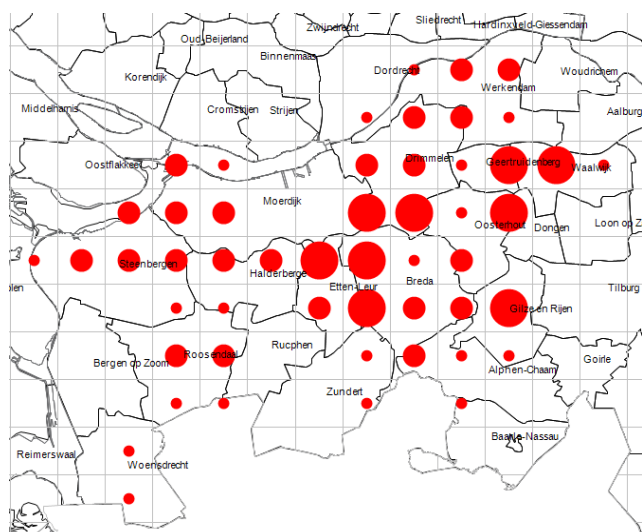
Torenvalk 2016
Totaal 82, max. per atlasblok 9

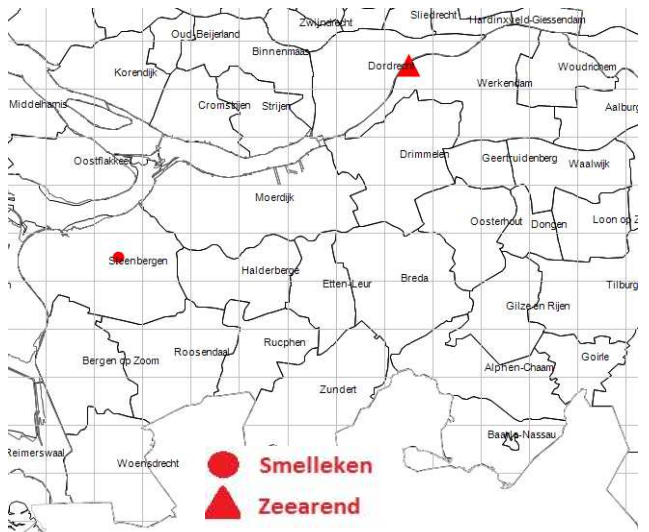
Sperwer 2016
Totaal 13, max. per atlasblok 3

Slechtvalk 2016
Totaal 13, max. per atlasblok 2

Buizerd 2016
Totaal 295, max. per atlasblok 40

Smelleken 2016
Zeearend 2016

Totaal 1, max. per atlasblok 1
Totaal 2, max. per atlasblok 2

Onze roofvogelman op bezoek bij Rob Bijlsma

De roofvogelcoördinator van onze Vogelwerkgroep, Raymond van Breemen bracht tijdens zijn vakantie in Drenthe een bezoek aan de wereldberoemde roofvogelspecialist Rob Bijlsma. Rob woont in de bossen van het Drents Friese wold in een leuk Drents boerderijtje waar hij Raymond ontving. Een paar uur hebben ze staan keuvelen en het ging natuurlijk alleen maar over roofvogels. Het was voor Raymond de "dag van zijn leven".

Rob klimt ondanks zijn gevorderde leeftijd nog steeds in bomen om vandaar uit de roofvogels te bestuderen.

Wespendief en Boomvalk zijn
onderzoeksoorten van Rob Bijlsma

Roofvogelfoto's uit zoom .nl

Lezing en excursie: Riels Laag en Regte Heide

Op 20 april heeft Wim de Jong van Brabants Landschap een boeiend verhaal gehouden over een deel van het gebied dat hij in beheer heeft: het Riels Laag en de Regte Heide. Hij vertelde onder andere over het ontstaan van Brabants Landschap, al in de jaren '30 van de vorige eeuw. Ook toen maakte men zich al bezorgd over het verloren gaan van ons landschap! De stichting ontstond vanuit de vereniging Natuurmonumenten.

De keuze voor een stichting maakte grotere besluitvaardigheid van het bestuur mogelijk dan bij een vereniging het geval is. De eerste dertig jaar hield men zich vooral bezig met voorlichting over natuur, maar ook met grondaankopen. Pas als je gebied in bezit hebt, heb je ook zeggenschap over wat daar gebeurt. Vanaf 1960 bestaat de stichting zoals wij die kennen. Inmiddels zijn de provinciale Landschappen steeds meer gaan samenwerken. Een rentmeester/beheerder als Wim heeft een breed terrein van werkzaamheden, van het letterlijk beheren van het gebied (maaïen, kappen, planten) tot grondaankopen en onderhandelen over bestemmingsplannen toe. Denk ook aan maatregelen initiëren voor bijvoorbeeld de PAS (problematiek aanpak stikstof) en het in beeld brengen van de PNV (potentieel natuurlijke vegetatie).

Dit betekent veel buitenwerk, heide afplaggen, bomen kappen, maar ook veel bureauwerk en overleg met uiteenlopende gesprekspartners.

Brabants Landschap kapt in principe niet in de zomer, maar als er gevaarlijke situaties zijn ontstaan is dat soms niet te vermijden. Er wordt goed nagedacht over het wel of niet bestrijden van exoten. Dit gebeurt niet in alle gebieden en situaties.

Na afloop van het informatieve gedeelte vertoonde Wim een geslaagde natuurfilm die in het Riels Laag gemaakt is door Mark Kapteijns, een gedreven natuurfilmer. Daarvoor is gewerkt met drijvende schuilhutjes, waarin de cameraman dagen achtereen vanaf vier uur 's morgens gelegen heeft om onder andere Dodaarzen van zeer nabij hun jongen te zien grootbrengen. Verder waren er prachtige beelden van Tapuit, Roodborsttapuit, Heidekikker, Vos, en bloeiende Grote ratelaar te zien. Je kunt de film overigens bestellen via de site van Brabants Landschap. Hij toont erg mooie beelden, waarbij het gebied van zijn beste kant te zien is.

Wilma Rasink

Een bijzondere waarneming

Wat drijft een mannetje Wintertaling ertoe een stadssingel, de Boeimeersingel in dit geval op te zwemmen? Toegegeven, deze singel sluit direct aan op de Bovenmark, maar die loopt dan toch al bijna zo'n twee kilometer lang door bebouwd gebied. Het antwoord laat zich raden: de liefde!

25 januari 2017 was een donkere dag. Behalve de gewone, vrijwel dagelijks waar te nemen water- en stadsvogels (Meerkoeten, Kauwen, Kokmeeuwen, Waterhoenen, Eksters en Wilde of Stadseenden) had ik alleen een juveniele Aalscholver, een dito Kleine Mantel- of Zilvermeeuw en een Roodborst gezien boven of langs de Mark Leuk, maar toch.... Aan het einde van de middag keek ik dus nog maar even naar buiten of er nog wat leuks te zien was. Hmm, drie eenden. Maar een ervan was wel erg klein voor een Wilde- of Stadseend. Dat viel des te meer op omdat het kleine eendje als een schaduw een wijfje Wilde Eend volgde. Hij was echt een "halve eend". Dus pakte ik mijn kijker en kon ondanks de avondschemering nog net zien dat het echt een mannetje Wintertaling was. Het aanwezige mannetje Wilde Eend negeerde het verschijnsel lange tijd. Maar op een gegeven moment viel hij toch de taling aan, niet eens zo fel. Daarop trok de taling zich terug in wat begroeiing. Toen werd het donker. Het koppel Wilde Eenden zwom weg. De taling heb ik hier nooit meer teruggezien. Om het tafereel nog mooier te maken zat er op dat moment ook een IJsvogel aan de waterkant. Een onverwacht mooi einde van een donkere dag al was het niet de enige keer dat ik de IJsvogel vanuit mijn woning zag. De soort die ik overigens de hele winter 2016-2017 gemist heb is de Dodaars. Die was toch niet ongewoon op de stadssingels in de winter!

Henriëtte Huijgens

Boeimeersingel

(R.Westerbeek)

Het eerste broedgeval van de Buizerd in West-Brabant

Tussen 1950 en 1970 werd in de landbouw het bestrijdingsmiddel DDT gebruikt. De stand van de in Nederland broedende roofvogels daalde daardoor dramatisch.

In onze streek broedde wel een klein aantal Torenvalken, maar de stand van Buizerds, Haviken, Sperwers en Bruine Kiekendieven was tot vrijwel nul gedaald. Alleen in de trektijd en in de winter zagen wij roofvogels in lage aantallen.

Het zal in of rond 1970 zijn geweest dat Kees Wagtmans een broedende Buizerd ontdekte. Dat was het eerste broedgeval sinds vele jaren dat ons bekend werd. Het moest beslist geheimgehouden worden, ook omdat gevreesd werd dat jagers het te weten zouden komen. Maar als je Kees beloofde het stil te houden was hij wel bereid te vertellen waar de Buizerd nestelde.

Het nest zat in een dennenbosje langs de Moersebaan te Zundert, behorend bij het landgoed Wallstein. Vanaf de zandweg was het nest goed te zien. Na een korte blik vertrokken wij weer om verstoring te voorkomen.

Het heeft lang geduurd om het gebruik van DDT verboden te krijgen, maar actievoeren had uiteindelijk wel succes. Nu is de Buizerd gelukkig weer een algemene broedvogel.

In die tijd werden roofvogels nog vervolgd omdat ze vooral bij plattelandsbewoners een slechte naam hadden. Die gedachte stoelde niet op ervaring maar op overlevering. Geprobeerd is toen het imago op te krikken door ze stootvogels te gaan noemen. Dan zou hopelijk het onsympathieke woord roofvogels, dieren die roven, in onbruik raken. Het woord stootvogel sprak niet aan en wij horen er niets meer over.

Harry van Vugt

Buizerd

(birdfoto)

De Wielewaal, *Oriolus oriolus*

Ondanks het opvallend, tamelijk exotisch uiterlijk, zullen weinigen een Wielewaal werkelijk goed gezien hebben. Veel mensen zullen zelfs geen idee hebben wat voor een vogel het is. Niet zo gek: de Wielewaal houdt zich bij voorkeur op boven in de dicht bebladerde kruinen van loofbomen. Verwonderlijk blijft dan wel zijn naamsbekendheid. Komt dit alleen door het liedje dat kinderen vroeger zongen?, "Kom mee naar buiten allemaal dan zoeken we de Wielewaal, en horen we die muzikant, dan is de zomer weer in 't land".

De naam

Niet alleen de Nederlandse naam ook de wetenschappelijke naam is ontleend aan de fluitende roep van de Wielewaal. Evenals de Engelse naam Golden Oriole, de Duitse naam Pirol, de Franse naam Lorient en de streeknamen Gele Wiewouw en het Friese Gielegou. Een duidelijke onomatopoe.

Rene de Heer

Kenmerken

Wereldwijd zijn er bijna dertig soorten wielewalen. Deze komen voornamelijk voor in Azië, Afrika en Zuid-Australië. In Europa kennen we slechts één soort Wielewaal, *Oriolus oriolus*.

Het uiterlijk van de mannetjes is onmiskenbaar. Een helder geel verenkleed, met diep zwarte vleugels en een zwarte staart met gele uiteinden. Het vrouwtje en de juvenielen zijn van boven geelachtig groen en van onder witachtig en licht gestreept met donkere vleugels en staart. De snavel is roodachtig. De ogen zijn rood en de poten donkergrijs. Ze hebben tien grote slagpennen. Veerborstels rondom de snavel ontbreken.

Met een totale lengte van 25 centimeter, zijn ze ongeveer zo groot als een Merel. De vlucht is snel en lijkt op die van spechten. Zeker het vrouwtje en de jongen kunnen verward worden met een Groene Specht. Maar de Wielewaal mist het rood op de kop. De vlucht eindigt meestal in een omhooglopende bocht tot in het bladerdak. In 2016 kwamen er totaal voor West-Brabant slechts 81 waarnemingen van een Wielewaal binnen via waarneming.nl.

Zang

Het geluid van de Wielewaal is eenvoudig te herkennen aan het fluitende "dudélio of diwidlio". Zelden kun je een haastig babbelend, grasmusachtig geluid horen. Ze maken ook een rauw hees geluid, bijna gaaiachtig "shrèèk". Als ze op de broedplaats aankomen, eind mei, zingen ze meestal uitbundig. Dit duurt echter maar enkele weken. Beide partners kunnen het bekende "dudélio" als strofe zingen. De contactroep is een eenlettergrepig "hioo". Ze verdedigen een (zang)territorium van ongeveer 25 hectare. Het is dus een moeilijk te karteren soort! Tot in augustus kan het jodelend geluid nog spaarzaam, vooral 's morgens vroeg, worden gehoord.

Gedrag

Het is een uitgesproken boomvogel, die zich meer laat horen dan zien. Hij leidt een zeer verborgen leven. Tot het baltsritueel behoort het in een snelle vlucht najagen van het vrouwtje tussen takken en bladeren. Ze nestelen hoog in de bomen. Beide partners nemen deel aan de bouw van het nest. Het kunstige nest wordt opgehangen tussen een horizontale takvork. Het is een van grashalmen, plantenvezels en bladeren geweven nest. Dit is karakteristiek voor alle wielewaalsoorten op de wereld. Het vrouwtje legt meestal drie tot vier witte roomkleurige eieren met zwartbruine vlekjes die zich hoofdzakelijk aan het stompe einde bevinden. De broedduur is vijftien tot achttien dagen. De jongen vliegen bij gevaar na veertien dagen uit, maar kunnen tot 20 dagen in het nest blijven. Na het broedseizoen blijft de familieband intact, ook tijdens de trektocht naar het zuiden. Ze hebben slechts één broedsel per jaar. De Wielewaal beschikt als territoriale zangvogel over een unieke eigenschap. Een jonge vogel die niet broedt maar zich ophoudt in een bezet territorium kan zich bij een broedpaar aansluiten. Deze wordt dan als "derde vogel" geduld, als hulp bij het voeden van de jongen. Dit fenomeen treedt vooral op in gebieden met weinig broedparen die een groot foerageerterritorium nodig hebben en dan vooral in natte, koude zomers met voedselschaarste. Wielewalen kunnen een groot activiteitengebied hebben, dat zo'n honderd tot vierhonderd hectare kan beslaan.

Juveniele Wielewaal

(F. Schultes)

Voorkomen

Het verspreidingsgebied van de Wielewaal, *Oriolus oriolus*, omvat behalve Voor-, Midden- en Zuid-Azië heel Europa, met uitzondering van het noorden, Griekenland en West-Bretagne. Sedert 1944 is de Wielewaal echter een zeer zeldzame maar geregelde broedvogel in Zuid-Zweden. In

Groot-Brittannië komt hij sporadisch en onregelmatig voor. In Europa komt de Wielewaal voor in oud dicht, vochtig hoogopgaand loofbos, graag in de nabijheid van water, zoals beekdalen, moerasbossen en rivieroever. Soms is hij ook te vinden in vochtige duinbossen, grote parken en tuinen, maar in naaldbossen alleen als er voldoende loofbomen staan en er zonnige bosranden zijn. In de bergen komt hij alleen voor tot een hoogte van 1300 meter. Riviergebieden met ooibossen, zoals in Oost-Europa, vormen een ideaal habitat. De verspreiding van de Wielewaal als broedvogel is een goede afspiegeling van het voorkomen van loofhout met inbegrip van hoogstamboomgaarden.

Nederland is gelegen aan de noordrand van het broedareaal van de Wielewaal. Het belangrijkste verspreidingsgebied in Nederland ligt in de broekbossen en oudere populierenbossen in het midden en oosten van ons land.

Hoewel Schlegel (1852) de Wielewaal niet uitdrukkelijk noemt als broedvogel voor onze provincie, was deze dat wel. Dat blijkt onder andere uit de in totaal 21 eieren die werden verzameld in de jaren 1845-1857 in Valkenswaard. Volgens de Avifauna van Noord-Brabant (van Erve 1967) was de Wielewaal een vrij talrijke broedvogel met een verspreiding over de gehele provincie. In het Liesbos bij Breda zouden in 1963 acht paartjes hebben gezeten en in het reservaat De Dood in de Biesbosch zes. De totale populatie van Noord-Brabant bestond toen uit zeker duizend geregistreerde broedparen.

Tijdens de inventarisaties voor de Atlas van de West-Brabantse broedvogels (2007) waren de loofbossen op zandgronden met leemhoudende bodems en beekdalen favoriet bij de Wielewaal. In droge naalddhoutcomplexen zoals het Mastbos, Boswachterij Ulvenhout, Alphense Bergen, Rucphense Bossen was het voorkomen beperkt tot slechts enkele territoria in eikenlanen of bosranden, met een voorkeur voor Zomereiken. In de Biesbosch broedden de Wielewalen voornamelijk in de oudste wilgenbossen. In de zeekele regio waren broedvogels voornamelijk aanwezig in de jonge populierenbossen rondom Moerdijk en Klundert. In de laagveenregio waren de Wielewalen te vinden in elzenbroekbosjes zoals in de Berk, Strijpen, Weimeren, Kelsdonk en Hoevense Beemden.

Al decennia lang is de Wielewaal op zijn retour in Nederland. De aanleg van bossen in Flevoland gaf de landelijke populatie Wielewalen tijdelijk een krachtige impuls. Voor de Wielewaal vormden de ruim opgezette populierenbossen in Flevoland een uitgelezen nest- en foerageerbiotoop. Deze bossen waren rijk aan rupsen, een belangrijke voedselbron. Vermoedelijk na 1990, liepen de aantallen in de Flevobossen door onbekende oorzaak sterk terug. Kennelijk trekt opgroeiend vochtig loofbos de Wielewaal aan.

Omdat de Wielewaal al vanaf begin jaren zestig sterk was afgenomen kwam hij op de Rode Lijst van 2004 te staan. Het aantal broedparen nam sinds 1960 met twintig tot vijftig procent af. De verspreiding is tegelijkertijd flink gekrompen met verliezen in vrijwel alle regio's.

De afname op de zandgronden lijkt samen te hangen met de verdroging van de vochtige eikenbossen en beekdalen daar. De achteruitgang van de Wielewaal doet zich in heel West-Europa voor. De achteruitgang is ten dele een gevolg van de veranderingen in het landschap waardoor het broedhabitat verdween. Mogelijk ligt de achteruitgang van de Wielewaal voor een deel ook aan problemen tijdens de trek en in het overwinteringsgebied in Afrika.

Rond de eeuwwisseling lag de Brabantse stand van het aantal Wielewalen 65-85 procent onder het niveau van 1984. Rond 1980 bedroeg het aantal broedparen in Nederland 7000 tot 10.000. Na 1990 zette een daling in tot het aantal zich rond 2005 stabiliseerde. Het aantal broedparen werd in de periode 1998-2000 geschat op 4000-5000 paar voor Nederland. De Wielewaal staat op de Rode lijst 2004 vermeld als kwetsbaar. Kwetsbare soorten zijn soorten die matig afgenomen en vrij tot zeer zeldzaam zijn en soorten die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen en vrij zeldzaam zijn.

De trek

Bij ons arriveren de eerste Wielewalen eind april, het merendeel pas begin mei. De vroegste waarneming van een Wielewaal in West-Brabant was tot nu toe op 12 april 1981 (archief Vogelwerkgroep). In 2016 was de gemiddelde aankomstdatum, van de eerste tien Wielewalen 8 mei. In augustus verlaten ze West-Europa weer om naar hun overwinteringsgebieden in tropisch Oost-Afrika te gaan. Ook daar leven ze hoofdzakelijk in de kruinen van bomen. In ons land is er weinig doortrek omdat de populaties van Denemarken en Zuid-Zweden maar slechts enkele honderden paren omvat. De Wielewalen trekken weg in zuidoostelijke richting. Via Italië gaan ze naar Afrika. Hier vindt de rui plaats. De Wielewaal is een nacht-trekker.

Voedsel

Voedsel bestaat uit grote in de boomkruinen levende insecten, rupsen, ook harige, vlinders, sappige zoete bessen en steenvruchten.

Hans van der Sanden

Literatuur:

SOVON 1987. *Atlas van de Nederlandse vogels*
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002
Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
Avifauna van Noord-Brabant, F. van Erve e.a. 1967
Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen 2007
Atlas van de West-Brabantse broedvogel, NPN media, Breda
Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Vogelbescherming en Sovon 2004
Archief West Brabantse Vogelwerkgroep.

Man en Vrouw Wielewaal

(ETI)

Hoe gaat het verder met de windmolens langs de A16?

Al in 2014 waren er plannen om windmolens te plaatsen in het gebied langs de A16. Aandachtspunt voor de West Brabantse Vogelwerkgroep was en is vooral het gebied Rooskensdonk/Weimeren. Dit gebied is in eigendom van Staatsbosbeheer.

Maar er zijn nu ook andere gebieden in beeld. Dit staat in een memo dat aan Provinciale Staten is gestuurd, met daarbij een boekwerk met de titel "Meer dan wind, Van Hazeldonk tot Hollands Diep. Energievisie op de A16". Het is opgesteld door Bosch Slabbers Landschapsarchitecten met medewerking van Jan van Minnebruggen en anderen. Het verscheen in juli 2016 en bevat 125 pagina's.

Daarnaast zijn er ten behoeve van de inspraak door burgers en de MER 24 varianten op kaarten weergegeven. Het onderzoek naar de mogelijkheden om windmolens te plaatsen is inmiddels in volle gang. Eind vorig jaar kwam de Nota van Zienswijzen NRD Windenergie A16-zone uit, waarop we commentaar hebben gegeven (zie Hupke 168, lente 2017) Nu zijn er 11 varianten gekozen die in de MER zullen worden beoordeeld.

Eind 2016 heeft Bureau Waardenburg radarwaarnemingen gedaan in de avonden wanneer de vogels naar de Biesbosch vertrekken. Het rapport daarover is nog niet klaar. Ook zal Bureau Waardenburg de MER gaan schrijven, waarin de verschillende varianten zullen worden gewogen.

Om een goede keuze te kunnen maken uit de verschillende varianten zul je moeten kiezen uit verschillende factoren die dan gewogen moeten worden. Voorbeelden daarvan zijn:

- woningen bij windmolens (indicatie voor geluid en slagschaduw)
- energieopbrengst
- natuur (flora en fauna)
- landschap

Van elk criterium moet je dan weer goed nadenken over wat je wilt wegen en hoe. Dit moet dan zo beschreven en gedefinieerd worden dat precies duidelijk is wat er onder wordt verstaan.

Jullie zullen wel begrijpen dat dat niet meevalt, omdat je vaak geen normen hebt of geen gegevens om na te gaan hoe die ene factor samenhangt met andere bronnen die van invloed kunnen zijn. Geluid is daar een voorbeeld van: de A16 kent niet alleen geluid van auto's maar ook van de HSL waarover dagelijks treinen rijden. En hoe beschrijf je de aantasting van het landschap nu en in de toekomst, van hoge en lage windmolens. Ik heb werkelijk geen idee.

Uit deze lange inleiding valt af te leiden dat de invloed van de plannen op de vogelstand ook niet simpel te voorspellen is. Hebben we het over het overvliegende vogels? Hebben we het over instandhoudingdoelstellingen van Natura 2000-gebieden? Hebben we het over broedende vogels of voor weidevogels aangewezen natuurgebieden? Hebben we het over vogelslaaptrek- of foerageertrekbewegingen? Ga zo maar door.

Omdat deze studie veel tijd vergt heb ik me wel moeten beperken tot een heel simpele aanpak. Samen met Hans van der Sanden heb ik www.waarneming.nl waarnemingen genomen en drie vogelsoorten gekozen die ik relevant vond. In de onderstaande tabel zijn de gebruikte gegevens samengevat. In de eerste rij staan de soorten die ik heb gekozen, in de tweede rij het totaal aantal waarnemingen

dat ter beschikking was in heel West-Brabant, in de derde rij het aantal waarnemingen voor plekken waar windmolens zijn gepland. Rij vier, vijf en zes zijn de opgetelde waarnemingen in de winterperiode van oktober 2016 tot en met maart 2017.

	Wilde Eend	Brand gans	Grauwe Gans
aantal waar-nemingen beschikbaar voor West-Brabant	1848	839	1860
aantal waar-nemingen van 1 okt 2016 tot 1 april '17	168	50	56
Moerdijk en omgeving	46	27233	3201
Weimeren, A16 Noord en Rooskens-donk	560	7734	5958
Hazeldonk en omgeving	7	0	0

Wat je hieruit kunt concluderen is dat zowel de gebieden bij Moerdijk, zijnde de Klaverpolder en de Ketelpolder, en het kruispunt van de A16, A17 en A59 alsmede de natuurgebieden Weimeren, Rooskensdonk en A16 Noord, van groot belang zijn voor ganzen en wat minder voor eenden. Het is ook niet verwonderlijk dat de omgeving van Hazeldonk geen waarnemingen zijn gedaan: geen vogelaar haalt het in zijn hoofd om hier naar vogels te zoeken. Hoewel ik er zelf onlangs nog een Rode Wouw tussen de windmolens zag vliegen, vermoedelijk op zoek naar slachtoffers van de windmolens.

Om een indruk te geven van de gevolgen van de dertig tot veertig windmolens die men wil neerzetten laat ik ook nog even twee varianten zien die met de MER zullen worden beoordeeld. Opvallend is dat in beide varianten vogels schade ondervinden. We weten inmiddels wat het voor het landschap betekent: kijk eens bij de Zwartenbergse Polder waar inmiddels vijftien windmolens binnen de gemeente Etten Leur zijn gebouwd. Hoewel ik daar soms nog ganzen zie foerageren, is er nog heel wat onderzoek te doen voor we weten wat deze en andere windmolens voor invloed hebben op de weidevogels en de ganzen-

foerageergebieden. In een recent rapport, dat geschreven werd ten behoeve van de te vervangen windmolens nabij de Leurse Haven, zijn criteria opgenomen die je zou kunnen gebruiken om de gekozen plekken te beoordelen. Hier werd gebruik gemaakt van: 1. verstoring bij de bouw van de windmolens; 2. aanvaringsslachtoffers tijdens het draaien van de windmolens; 3. verstoring tijdens het draaien en 4. barrièrewerking. Het lijkt me een goed idee om daar bij het lezen van de MER op te letten.

Overigens ben ik niet gerust op de eventuele uitslag. Er wordt door Bureau Waardenburg gesproken over slechts 30 slachtoffers per jaar bij drie windturbines van 120 tot 180 meter hoog. Ik heb wel eens andere getallen gezien, tot 150 slachtoffers per jaar per turbine! Kortom voor de hele A16 en de regio wordt dat dan zo'n 11.000 slachtoffers per jaar. Dat kun je uitrekenen als naar het aantal windmolens op de tekeningen kijkt.

Piet van Iersel

Stof voor discussie

"Windmolens zijn verantwoordelijk voor minder dan 1 % van alle vogelslachtoffers"

Uit Ourrent.nl

Markdal ofwel de Bovenmark

Vijftig jaar geleden is de Mark van de Belgische grens tot Breda gekanaliseerd en werden er stuwen geplaatst. Vijf meanders werden gespaard als landschapselement. Het doel was regenwater zo snel mogelijk af te voeren richting zee. Na de ingreep ontstond er, bij zware regenval, echter wel een probleem in Breda: de singels konden het water niet verwerken, met overstromingen tot gevolg, vooral in het Ginneken. Door schade en schande wijs geworden zijn de doelen bijgesteld. Nu is de doelstelling: water zo lang mogelijk ter plaatse houden en/of langzaam afvoeren. Problemen als verdroging en te lage grondwaterstanden droegen er eveneens toe bij het roer om te gooien. Wij streven nu naar ruimte voor water in riviergebieden, bergboezems en retentiebekkens.

In 2012 hebben particulieren het initiatief genomen het nog niet heringerichte deel van het Markdal in zijn oorspronkelijke toestand terug te brengen. De Vereniging Markdal werd opgericht. De bestuursleden hebben de nodige ambtelijke en politieke ervaring, wat goed van pas komt.

Nu, vijf jaar later, is er al veel bereikt; zo kon 100 hectare worden verworven. Het stroomgebied kan daarmee met elf kilometer worden verlengd. Wat bestuursorganen niet voor elkaar kregen, namelijk de eerder vastgelegde ecologische verbindingzone realiseren, wordt nu in samenwerking met particulier initiatief wel verwezenlijkt.

De provincie Noord-Brabant, de gemeenten Alphen-Chaam en Breda en het waterschap Brabantse Delta werken goed mee, sterker nog: zij zijn bijzonder ingenomen met het initiatief.

Belangrijk was ook de agrariërs en de particuliere grondeigenaren in het Markdal te betrekken bij de plannen. Er is besloten de drie bestaande stuwen niet te verwijderen, maar daar wel nevengeulen te graven zodat vis de rivier op kan zwemmen. Hoe dit verwezenlijkt kan worden is al te zien ter hoogte van Bouvigne: daar wordt door de stuw het water gedwongen de meanderende nevengeul in te stromen.

Wat natuurbeheer betreft kan het Nederlandse deel van het Markdal in twee stukken worden verdeeld.

Het deel van Breda (Duivelsbruglaan) tot aan het Reeptiend Dit deel is al heringericht en wordt beheerd door Staatsbosbeheer. Alleen stroomt het water nog niet door de bestaande oude meander bij de Bieberg. Ter hoogte van de Bieberg is het stroomgebied verbreed waardoor er een groter wateroppervlak is ontstaan waar watervogels graag verblijven. Bij laag water valt er een slikplaat droog waar dan steltlopers komen foerageren.

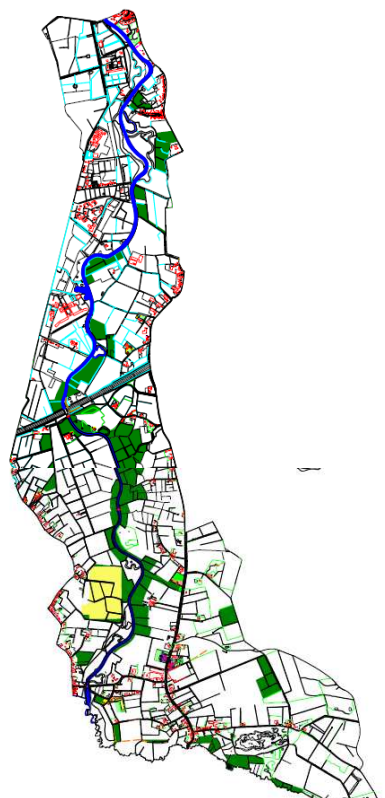
In het deel van het Reeptiend tot aan de rijksweg A58 is een oude meander aangesloten ter hoogte van de Klokkenberg. Tussen de A58 en de Belgische grens bezit Natuurmonumenten terreinen met twee meanders die al aangesloten zijn op het stroomgebied.

Vroeger was de Mark hier wel een meanderende rivier maar de landbouwpercelen grensden direct aan de oever. Nu komt er extra natuur bij waar iedereen van kan genieten.

De verwezenlijking van alle plannen zal nog jaren duren maar hetgeen tot nu toe al bereikt is stemt tot tevredenheid. Een woord van dank aan de initiatiefnemers, de bestuurders en allen die helpen het plan te realiseren is op zijn plaats.

Het initiatief kreeg landelijk aandacht met het behalen van de Eenvoudig Beter Trofee.

Harry van Vugt

Plankaart

De bestuurders van vereniging Markdal met de ontvangen prijs

Van harte gefeliciteerd

Vogels aan de Mark

Fotografie, Ria Lambregts

Ijsvogel, Ooievaar, Blauwe Reiger, Canadese gans, Aalscholver

Zie ook t Hupke op onze website.
Alles in kleur, nog mooier!

Verre vogelaars

Tijdens de Nieuwjaarsbijeenkomst hebben we afscheid genomen van onze voorzitter Kors Jan Snoeij en van Ada Engel. Jammer, want het waren leuke tochten als we een enkele keer samen op stap gingen in de Brabantse contreien. Met natuurlijk de Brabantse gewoonten van koffie vooraf en een pint aan het einde waren dat altijd leuke dagen, waarop veel waarnemingen gedaan werden. Immers hoe meer ogen, hoe meer kans op het scoren van flink wat soorten. De geluidenkennis van Ada was bovendien altijd goed voor wat extra's. Dat zullen we node missen nu zij hun thuisbasis in Hippolytushoef op Wieringen hebben.

Afgelopen maart gingen we een paar dagen naar Texel. Dat was de uitgelezen kans om in te gaan op hun uitnodiging en een korte tussenstop te maken om te zien of Ada en Kors Jan waren neergestreken in een vogelrijk gebied.

Al met het maken van de afspraak vroeg Ada wat we graag wilden doen, over het wad kijken, of meer richting IJsselmeer gaan, bij de trekpost. Al snel bleek dat Ada en Kors Jan daar in het hoge noorden de nodige aparte soorten zien waarvan wij nog nauwelijks gehoord hadden. Het rijtje dat de revue passeerde was: Bahama Pijlstaart, Bruine Klauwier, Kleine Topper en Buffelkopeend, Grote Burgemeester, Zwartbuikwaterspreeuw, Witbuikrotgans en Zwarte Rotgans. Daar wordt je even stil van!

Op een prachtig zonnige zondag arriveerden we bij Ada en Kors Jan die ons allerhartelijkst ontvingen. In hun ruime zonnige tuin – met Groenlingen in de boom boven ons – genoten we van koffie en lekkere door Kors Jan zelf gebakken appeltaart. Zo blijkt dat onze oud-voorzitter over nog meer kwaliteiten beschikt!

Via een kort rondje door het oude deel van Wieringen kwamen we aan bij de haven van Den Oever om van daaruit een wandeling over de dijk langs het wad te maken. En met zulke goede gidsen werd het een feestje om de vele Grutto's, Zilverplevieren, Kluten, Bergeenden, Wulpen en nog veel andere soorten op het wad te zien. En daar was ook de Bahama Pijlstaart bij, in het natuurgebied achter de dijk

Ada en Kors Jan hebben de Brabantse vogels ingeruild voor de vogels van het hoge noorden: wadvogels, steltlopers en veel trekvogels (en zeehonden). We hebben even kunnen meemaken wat een feest aan vogels je daar hebt en kunnen ons voorstellen dat zij zich er al helemaal thuis voelen. Dat zit wel goed daar voor die verre vogelaars in het Noorden!

Na de wandeling volgde nog een gezellige pint en namen we afscheid om de veerboot naar Texel tijdig te kunnen halen. En voor hen staat nog de uitnodiging om nog eens wat Brabantse lucht te komen snuiven en soorten als Zwarte Specht en dergelijke hier te komen bewonderen.

Aan alle leden van de West Brabantse de hartelijke groeten van die verre vogelaars: Ada Engel en Kors Jan Snoeij.

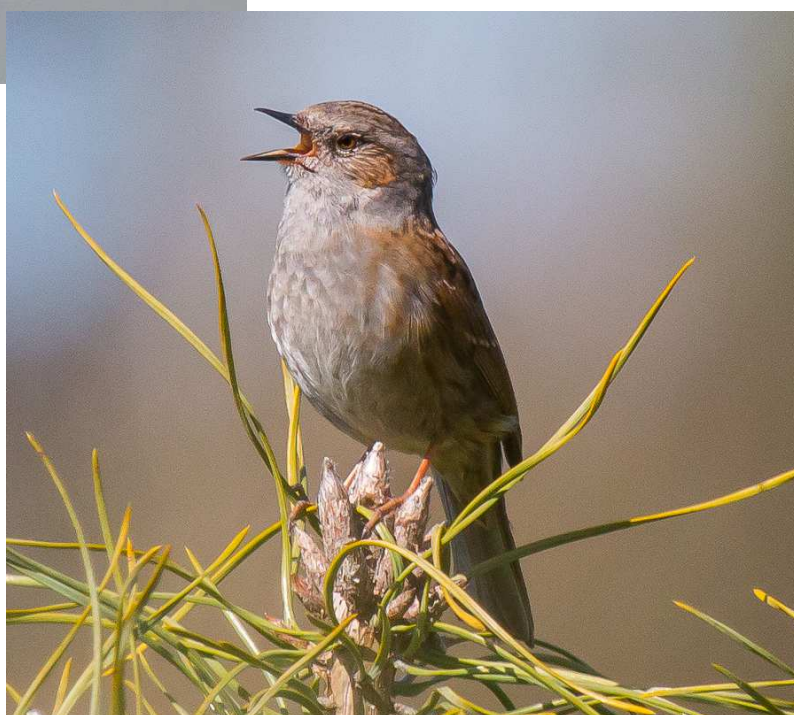
Mary en Koos Holleman

Met de wijzers van de klok mee:
Koekoek, Groene Specht, Heggenmus, man
en vr. Kruisbek, Huismus

Een selectie van de foto's van het afgelopen kwartaal die Ria Lambregts stuurde naar de redactie.
Graag ontvangen we ook foto's van andere leden!

Wilma Rasink

Wilma is sinds kort samen met Mathilde verantwoordelijk voor het invullen van het lezingenprogramma bij de Vogelwerkgroep. Daarnaast leidt ze regelmatig een excursie voor de Vogelwerkgroep.

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Eigenlijk is vogels kijken, speciaal eropuit gaan voor mij niet zo heel belangrijk. Ik ben zo'n vogelaar die met slechte ogen en een kijker vol krassen meestal net niet goed kan zien wat er zit. Voor mij is het veel meer van belang te weten dat de vogels er zijn, dat het nog een beetje leefbaar voor ze is. Ik kan intens genieten van de Merels en Heggenmussen in de achtertuin die elkaar in het voorjaar nazitten en om hun territorium vechten. En vooral als er dan af en toe per ongeluk een Kuifmees of een Grote Bonte Specht op bezoek komt.

Als we in het vroege voorjaar de Bosuil verderop horen roepen, kan ik nog even het gevoel krijgen dat het nog een beetje in orde is met de wereld.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Leuk om te weten dat er meer mensen begaan zijn met het lot van de gevederde medebewoners. Een mogelijkheid om ideeën op te doen, voor zowel mooie tochten, als dingen die je zelf kunt doen om de vogels een goed thuis te bieden.

Waarom ben je lid geworden?

Toch wel om meer te leren zien, om mee te kunnen met excursies, al komt dat er de laatste jaren niet van door drukte met werk en mantelzorg.

Wat is je mooiste vogelervaring?

Tja.. Misschien die Raaf die in volle vlucht bovenop een gier landt om hem van zijn nestplaats te verjagen? Of toch de mega-spreeuwenzwerm bij het Lauwersmeer. Maar Kuifmeesjes die plotseling op een meter afstand in de coniferen zitten zijn ook te mooi om waar te zijn.

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Niemand gelooft het. Een Zwarte Kraai die op het talud van de oprit in de sneeuw aan het sleetje rijden is met een plastic sandwichbakje. Hij stapt er op en glijdt naar beneden, sleept het weer naar boven en gaat nog eens op die manier helling-af. Tot drie keer toe, voordat hij merkte

dat ik stond te kijken. Toen gaf hij er meteen de brui aan. Een mobieltje had ik toen nog niet, dus ook geen opnames.

Wat is je lievelingsvogel?

De (Vlaamse) Gaai. Omdat hij zo ordinair kan krijsen, ruzie maken en ze altijd met zijn drieën aan het bakkeleien zijn. Verder is hij heel inventief en maakt de leukste geluidjes. Hij imiteert van alles: als je dichtbij hem bent merk je dat pas. Ik hoorde eens een Gaai mijn lachje nadoen toen ik een komisch boek lag te lezen in de tuin. Ja hoor, daar zat hij boven mijn hoofd met zijn kopje schuin. Alsof hij dacht, wat doet dat mens, eens even uitproberen.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Lekker genieten, maar ook de MUS-telling, jaarrond tuintelling. Heel af en toe leid ik een excursie in de Vugtpolder, dit jaar niet vanwege onze vakantie. Verder hebben Jan Willem en ik meegedaan aan de stadsvogeltellingen, het atlasproject en het tellen en rapen van dode vogels bij de geluidsschermen van de A16. Sinds vorig jaar organiseer ik samen met Mathilde Marijnissen de lezingen voor de Vogelwerkgroep. Een manier om mezelf te dwingen meer tijd aan de vogels te besteden. En zo ga je vanzelf ook naar alle lezingen toe, dat kwam er ook meestal niet van.

Wat is het mooiste vogelland?

Ik heb niet echt een mooiste vogelland. Gambia, Frankrijk, Duitsland en Schotland, waar we geweest zijn, zijn mooie vogellanden. Het is toch heel anders vaak in het buitenland vooral in Afrika. Je kent ineens de vogels niet meer en daarvan krijgt in ieder geval mijn ego een opdonder. Leuker is toch dat je de vogels meteen herkent. Bij Müritz (Duitsland) was het wel prachtig met al die Kraanvogels, Zeearenden en Grote Trappen. Maar ook Frankrijk met veel Geelgorzen was fantastisch.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

Zeeland in de winter, door het jaar heen wandelen we vaak in de landgoederen bij Alphen; Ooievaarsnest, de Hoevens, Regte Heide, en we gaan vaak naar Groningen waar we dan natuurlijk naar het Lauwersmeer gaan maar ook naar de Waddenkust.

Zijn we nog wat vergeten?

Weet ik niet zo gauw, behalve dat we met zijn allen moeten zorgen dat ons land gauw weer veel groener wordt. Ophouden met alleen maar beukenhagen en hortensia's te planten, en vooral veel bloeiende struiken en bomen zetten waar de insecten wat aan hebben. En natuurlijk bessenstruiken. Ook op je balkon hoeft het geen hortensia te zijn. Laten we maar hopen dat die lelijke dingen gauw uit de mode raken. Geen vogel en geen rups die er iets aan heeft!

Jan Benoist

Het Liesbos

Algemeen

Het Liesbos is het grootste zomereikenbos van Nederland, het bestaat voornamelijk uit loofhout. Eigenaar ervan is Staatsbosbeheer.

Ligging en bereikbaarheid

Het Liesbos ligt ten zuiden van Prinsenbeek, ten westen van Princenhage en ten noorden van de snelweg (A58) naar Roosendaal/Bergen op Zoom.

In het Liesbos ligt een parkeerterrein dat te bereiken is via de Leursebaan. Van daaraf moet je tegenover de Zanddreef het Liesbos inrijden. De parkeerplaats is gelegen op de hoek Torendreef en Huisdreef.

Beschrijving

Het Liesbos is 220 hectare groot en bestaat voornamelijk uit loofhout. Het is een van de oudste bossen van ons land. In de hoger gelegen delen vinden we ook naaldbout.

Karakteristiek voor het Liesbos zijn de monumentale lanen. Ze zijn in de zeventiende eeuw aangelegd voor de jacht op met name Blauwe Reigers. De naam Liesbos komt van het gehucht Lies. In 1200 werd het gebied beschreven als het landgoed Hage en Lies (Princenhage heette vroeger Hage). Al sinds de middeleeuwen is er in het bos een blauwe reigerkolonie gevestigd. Eeuwenlang was het Liesbos bezit van de heren van Breda, vanaf 1400 waren dat de graven van Nassau, later Oranje-Nassau. Een van de speciale plekken is het rondje, ook wel Hemeltje genaamd. Hier staat een grote oude Plataan die vroeger omringd was door beuken waarvan er nog twee over zijn. Deze situatie zou stammen uit de Keltische tijd.

Mogelijkheden

Het Liesbos is een groot, nagenoeg vierkant bos met de al genoemde lanen. Je kunt dus niet kwijt lopen. Er is vanuit de parkeerplaats een wandeling uitgezet met gele paaltjes. Deze is 2,5 kilometer lang. Maar het is ook leuk om zelf wat rond te wandelen. In het noordelijke gedeelte van het Liesbos (tegen de Leursebaan) is in een aantal naaldbomen de blauwe reigerkolonie te vinden.

Omdat het een heel oud bos is en door vernatting ook nog veel dood hout heeft, vinden we er alle in Nederland voorkomende spechtensoorten.

In het westelijke deel van het Liesbos tussen de Moerdijkse Postbaan en de Huisdreef mogen honden loslopen.

Midden in het Liesbos vlak bij de parkeerplaats vinden we restaurant Boswachter Liesbosch. Hier kun je prima eten en genieten van een glaasje of kopje koffie.

Op de hoek van de Oude Liesboslaan en de Drielindendreef staat eetcafé De Peer en aan de rand van het bos is een friteskraam te vinden.

Wat is er te zien

Lente/Zomer

Blauwe Reiger, Wilde Eend, Havik, Sperwer, Buizerd, Fazant, Waterhoen, Meerkot, Houtsnip, Holenduif, Houtduif, Koekoek, Bosuil, Groene Specht, Zwarte Specht, Grote Bonte Specht, Middelste Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Zwarte Kraai, Ekster, Gaai, Kauw, Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Kuifmees, Staartmees, Boomklever, Boomkruiper, Winterkoning, Roodborst, Gekraagde Roodstaart, Merel, Zanglijster, Grote lijster, Zwartkop, Tuinfluiter, Fitis, Tjiftjaf, Goudhaan, Vuurgoudhaan, Grauwe Vliegenvanger, Bonte Vliegenvanger, Heggemus, Spreeuw, Huismus, Appelvink, Groenling, Goudvink en Vink.

Herfst/Winter

Blauwe Reiger, Wilde Eend, Havik, Sperwer, Buizerd, Fazant, Waterhoen, Meerkot, Houtsnip, Holenduif, Houtduif, Bosuil, Groene Specht, Zwarte Specht, Grote Bonte Specht, Middelste Bonte Specht, Kleine Bonte Specht, Zwarte Kraai, Ekster, Gaai, Kauw, Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Kuifmees, Staartmees, Boomklever, Boomkruiper, Winterkoning, Roodborst, Merel, Zanglijster, Grote lijster, Kramsvogel, Koperwiek, Goudhaan, Vuurgoudhaan, Heggemus, Spreeuw, Huismus, Appelvink, Groenling, Sijs, Goudvink, Vink en Keep.

Jan Benoist

Ons bezoek aan Polen

De voorgeschiedenis.

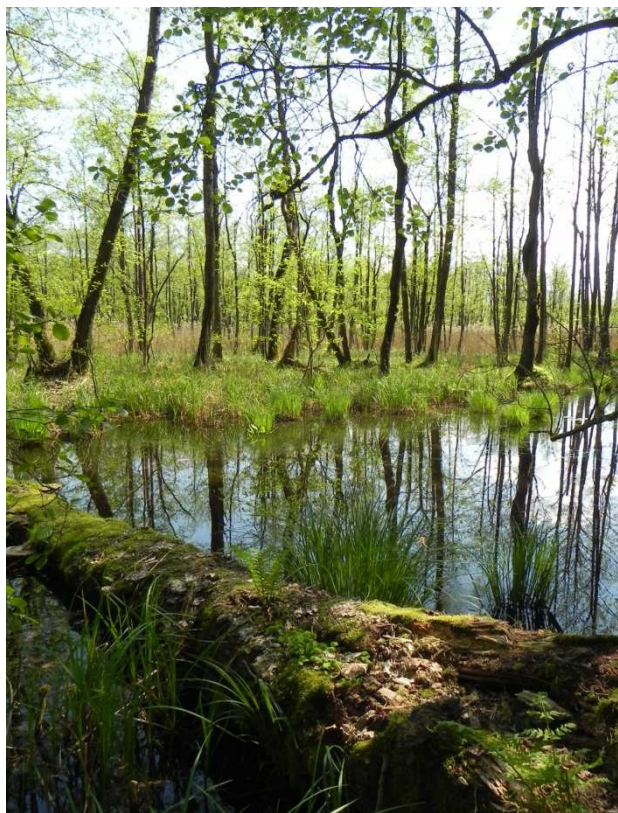
De West Brabantse Vogelwerkgroep kende in de 80er jaren een pot Bijzondere projecten. Met geld uit die pot werd het project Noordoost Polen, als waardevaste en vooral waardevolle bestemming, gesteund. (zie Hupke 93, herfstseizoen 1998). In Hupke 97, herfstseizoen 1999, werd verslag gedaan van het bezoek aan de PTOp en hun projecten, die we vanaf dan steunden. In de daaropvolgende jaren werden de diverse projecten bezocht en het contact met de betrokkenen onderhouden. Hans en ik waren zes maal bij zo'n bezoek aanwezig, waaronder in 2016.

Doelstelling van PTOp, 1985.

In de doelstelling van de Vogelbescherming Noord Polen, PTOp, herkennen we die van onze eigen Vogelwerkgroep: Bescherming van vogels in hun habitat, ornithologisch onderzoek en vastleggen van die gegevens, educatie rond vogels, bedreigingen en bescherming.

Deze doelen willen ze o.a. bereiken door aankoop, onderhoud en beheer van natuurreservaten. In die strategisch gelegen wetlands en aangrenzende bossen, van belang voor vogels, vindt renaturalisatie door natuurbouw plaats zoals langs de bovenloop van de Narew-rivier, grenzend aan Wit-Rusland. Daarbij wordt de bevolking betrokken door bv. agro-toerisme en andere vormen van zgn. zacht toerisme.

Van belang bij dit alles is de samenwerking met nationale en internationale organisaties met dezelfde doelstellingen, zoals o.a. het Duitse NABU, Zwitserse SVS, publicaties enz.

Oerbos

(Hans vd Sanden)

Bezoek aan Polen van 7 t/m 15 mei 2016.

Tussen 1999 en 2016 is er het nodige veranderd in Polen en bij de diverse PTOp- projecten. We bezochten verschillende gebieden, begeleid door de aan de projecten verbonden medewerkers, samen met een vertegenwoordiger van Lanius (een Zwitserse natuurbeschermingsorganisatie die o.a. ook PTOp-projecten ondersteunt). We ontdekten verfijningen en uitbreidingen, vanuit de kennis en ervaring opgedaan uit eerdere projecten. Het was bijzonder om te ervaren hoe de verschillende, soms kleine ingrepen aanzienlijke verbeteringen voor de natuur betekenen. B.v. Vernatting van gebieden , waar eerder kanaaltjes door bossen werden gegraven voor ontwatering, door een dammetje of overloop. Openhouden en onderhouden van gebieden door maaibeheer en begrazing met gefokte Poolse paarden en Poolse rode koeien, plaatsen van uitkijkpunten met info-borden enz.

Vogelen

Uiteraard werd er ook, onder leiding van onze 'vaste' gids, Przemek Bielicki, (oprichter en oud voorzitter PTOp) gevogeld. Daarbij maakten we lange dagen. Van de vroege ochtend tot in de late avond verraste hij ons met mooie waarnemingen, waaronder bijeneter, draaihals, de verschillende spechten- en uilensoorten. Ook beleefden we prachtige momenten toen we bij een vochtig weiland uit de ochtendmist wisentkoeien met jongen zagen opdoemen, of in de middag de sporen van een wolf (pootafdruk en poep) ontdekten, waarna we in de avond ademloos toekken hoe een bever zich, op armslengte afstand van de boot, rustig poetste op een zandig stukje oever.

Projecten

Een greep uit de opzet en resultaten van de projecten.

Pentowo

Het witte ooievaarsdorp Pentowo: bescherming Broedkolonie.

The land of the open shutters

Behoud en bescherming van oude houten huisjes.

Narew

Behoud en bescherming cultuurlandschap aan de Narew, Ancuty (onze eerste 'aankoop'), onderdeel van het project aan de bovenloop van de Narew: verruiging tegengaan en bescherming van de Poelsnip baltsplaats door o.a. begrazing en maaibeheer.

Narweka

Er is sprake van het vestigen van een soort modelboerderij, met een voorbeeldfunctie m.b.t. onderhoud en beheer van riet- en graslanden in de uiterwaarden van de Narewka door maaibeheer en begrazing door de rode koeien. Op strategische punten zijn kijkhutten geplaatst, er is een fokprogramma voor Poolse paarden, die ingezet kunnen worden bij begrazing enz.

Tot slot

Bij ieder project worden deskundigen aangetrokken en wordt zoveel mogelijk de plaatselijke bevolking betrokken. Er zijn heel wat plannen, die nog op vervulling en voldoende geld wachten. De regelmatige bijdragen van ons Polen-project zijn dan ook bijzonder welkom.

Agnes van der Sanden

Rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarrellii*),

Tijdens de verschillende excursies wordt er altijd wel een Witte Kwikstaart gezien, zo ook op zeven mei 2017 in het park bij Kinderboerderij de Parkhoeve in de Lage Vucht. Er ontstond toen wat discussie of het geen Rouwkwikstaart was.

De Witte Kwikstaart kennen we allemaal wel: hij is vaak op zandwegen bij boerderijen te vinden, voedselzoekend. Soms tref je hem ook aan midden op smalle, stille asfaltwegen in het buitengebied.

De Witte Kwik wordt rond Breda ook wel het Akkermanneke genoemd, omdat hij ook op de akkers te vinden is, of het Koestouwerke, vanwege het insecten zoeken bij de koeievlaaien. Hij heeft een verenkleed met een lichtgrijze rug en bovendien, zwarte kopkap en zwarte keelvlak. Borst en zijflank zijn wit.

De zeldzamere Rouwkwikstaart heeft een donkere zwartgrijze rug en flank zonder een scherpe overgang naar de witte buik, maar wel eenzelfde zwarte kopkap en keelvlak.

De Rouwkwik broedt niet in Nederland maar in Groot-Brittannië en Ierland en sporadisch aan de Atlantische kust. In ons land is deze soort in het voorjaar, maart, april en mei, als gast en doortrekker aan te treffen. Eventuele broedgevallen kun je, net als bij de Witte, verwachten in de omgeving van menselijke bewoning: in holten en gaten in gebouwen, kascomplexen, boerderijen enz.

Enkele broedgevallen zijn bekend. In 1964 was er een gemengd broedgeval te Netersel (Avifauna van Noord-Brabant).

In 1998 broedde een paartje Rouwkwikstaarten in de Biesbosch; in hetzelfde jaar was er een gemengd broedgeval van Witte Kwikstaart en Rouwkwikstaart op de vliegbasis Woensdrecht (Atlas van de West-Brabantse broedvogels).

Wat het landelijke niveau betreft: in 1998 en 2000 was in 56 atlasblokken sprake van mogelijke of waarschijnlijke broedgevallen. Het meest in Noord- en Zuid-Holland langs de kust (Atlas Nederlandse broedvogels).

Het betreft vaak broedgevallen van gemengde paren. Het is dus opletten geblazen!

Willem Veenhuizen

Geraadpleegde literatuur

Avifauna van Noord-Brabant 1967, van Erve e.a.

Atlas van de West-Brabantse broedvogels, 2007. SWEV

Atlas van de Nederlandse Broedvogels, 2002, SOVON

ANWB Vogelgids van Europa, Svensson, 1999.

SOVON digitaal, mei 2017.

Vogeldeterminatie; A v.d. Berg e.a, 1989. (Harris A)

Rouwkwikstaart

Waarnemingen

21	Geoorde Fuut	30-3-2017	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Jan Vermeulen
10	Grote Zilverreiger	2-3-2017	Oosterhout	Gecombineerde Willemspolder	Jan Boers
19	Ooievaar	14-3-2017	Baarle-Nassau	Eikelenbosch	Jan Vermeulen
2	Lepelaar	5-3-2017	Breda	Rooskensdonk	Arthur Kok
2	Casarca	17-2-2017	Alphen-Chaam	Galder - Markdal	Arend Meeuwissen
46	Bergeend	19-4-2017	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Harry van Vugt
40	Pijlstaart	19-2-2017	Alphen-Chaam	Chaam, Bleeke Hei	Martin van Leest
2	Zomertaling	11-3-2017	Baarle-Nassau	Castelre - Merkske - Castelresche Heide	Ria Lambregts
1	Krooneend	11-3-2017	Breda	Hoge Vucht	Leo Nagelkerke
1	Witoogeend	15-4-2017	Steenbergen	Volkerakmeer - Steenbergse Vliet	Gert Bouwmeester
1	Topper	12-2-2017	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jan Benoist
1	Brilduiker	7-3-2017	Alphen-Chaam	Chaam - Schalleven e.o.	Jan Vermeulen
1	Rode Wouw	2-4-2017	Breda	Hooijdonk	Rutger van Ouwkerk
1	Zeearend	23-3-2017	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Hans van der Sanden
1	Blauwe Kiekendief	11-2-2017	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Kees Wijnen
1	Grauwe Kiekendief	24-4-2017	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Jan Benoist
1	Visarend	30-3-2017	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Gat van Lijnoorden	Ger Duijf
1	Boomvalk	25-4-2017	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha	Jan Benoist
1	Steltkluut	13-4-2017	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Jan Vermeulen
5	Kluut	31-3-2017	Breda	Rooskensdonk	Ger Duijf
2	Kleine Plevier	16-3-2017	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Biek Smetsers
6	Zwarte Ruiter	24-4-2017	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Erik van Bortel
1	Bosruiter	27-4-2017	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Marjo Lips
8	Dwergmeeuw	25-4-2017	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Polder Maltha	Jan Benoist
1	Kerkuil	8-2-2017	Oosterhout	Oosteind	Tim Bijl
1	Velduil	15-4-2017	Steenbergen	Volkerakmeer - Dintelse Gorzen Oost	Mitchell Krijnen
1	Middelste BoSpecht	3-3-2017	Breda	Liesbosch	Richard de Jonckheere
1	Kleine Bonte Specht	23-4-2017	Alphen-Chaam	Chaam - Hondsdonk	T.Timmermans
20	Oeverzwaluw	28-3-2017	Breda	Waterakkers	Cees Janssen
1	Boerenzwaluw	5-3-2017	Breda	Teteringse Heide en Cadettenkamp	Mariëtta Peters
1	Engelse Kwikstaart	28-4-2017	Werkendam	Brabantse Biesbosch - Reugtweg e.o.	Cobien van 't Riet
1	Rouwkwikstaart	12-3-2017	Gilze en Rijen	Landgoed Valkenberg	Ria Lambregts
1	Nachtegaal	26-4-2017	Breda	Haagse Beemdenbos	Raymond van Breemen
2	Paapje	25-4-2017	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Agnes van der Sanden
2	Tapuit	20-4-2017	Baarle-Nassau	Eikelenbosch	Piet van Iersel
1	Beflijster	7-4-2017	Breda	Hooijdonk	Rutger van Ouwkerk
1	Cetti's Zanger	26-3-2017	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Marlies Leemans
1	Siberische Braamsluiper	4-2-2017	Breda	Waterakkers	Erik Dinslage
1	Bonte Vliegenvanger	19-4-2017	Breda	Mastbosch	Hannie van Gils
1	Klapekster	10-3-2017	Breda	Mastbosch - Kogelvanger	Hannie van Gils

Onze werkgroepen

Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl	Polen	Jan Benoist	polen@westbrabantsevwg.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Rob Fisscher	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	Harry van Vugt	watervogels@westbrabantsevwg.nl	4e Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Weidevogels	Biek Smetsers	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Harry Janssen	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl			

Werkgroep Polen

